

Hur bra är skyddet av åkermark?

Jordbrukardagarna 2020-01-10, Anders Larsson, SLU Alnarp

The Built-up Area of Atlanta and Barcelona Represented at the Same Scale

— 10 km of metro line

Atlanta:

2.5 million people (1990)

4,280 km² (built-up area)

Transit in Atlanta VS Barcelona		Barcelona	Atlanta
Length of metro lines (km)		99	74
% of population within 600 m from a metro station		60%	4%
% of trips using metro		30%	4.50%
Length of metro line that would be required to serve 60% of atlanta ppopulation (km) :			3400
Number of station required			2800

Barcelona:

2.8 million people (1990)

162 km² (built-up area)

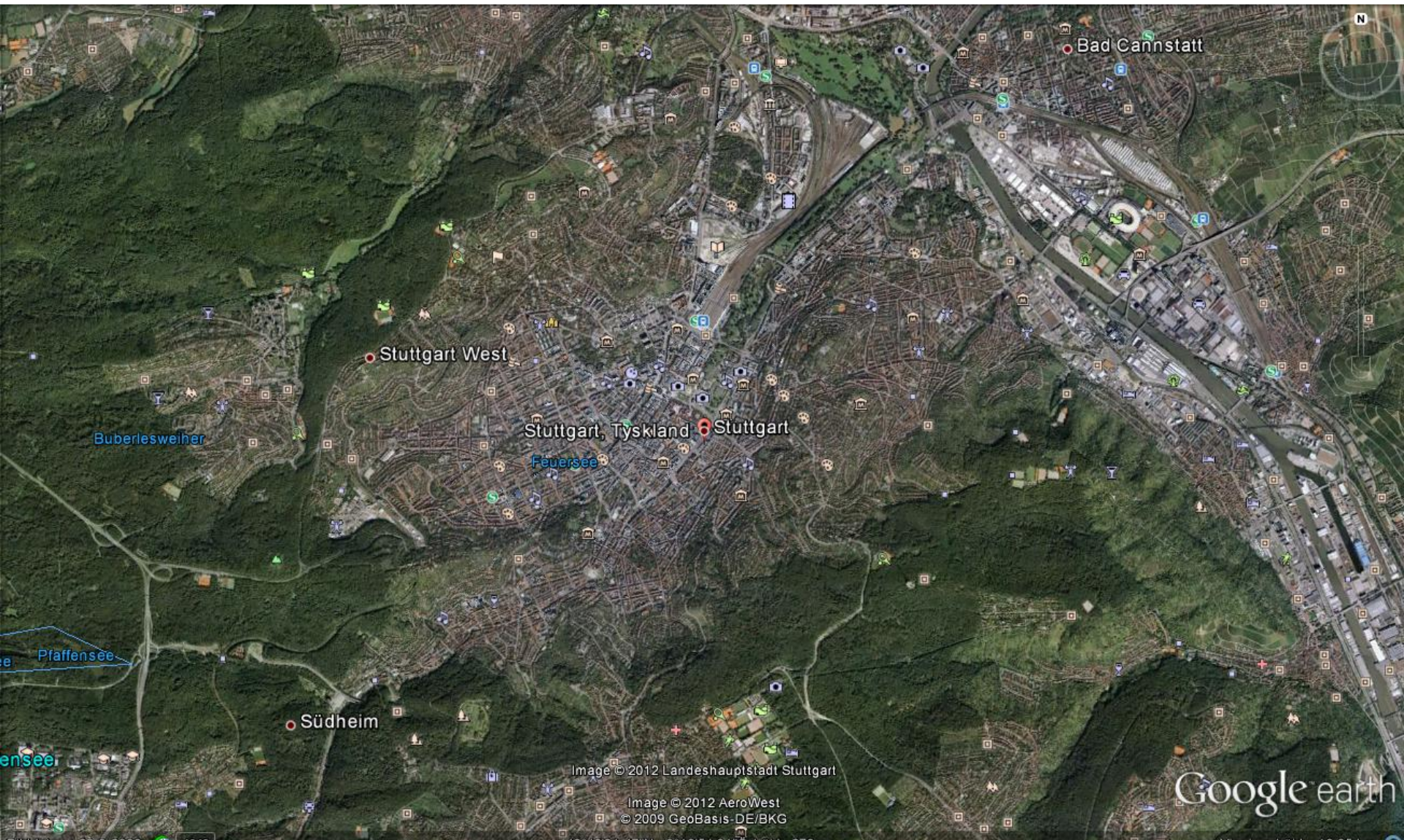

Baix Llobregat Agricultural Park, Barcelona, Spain

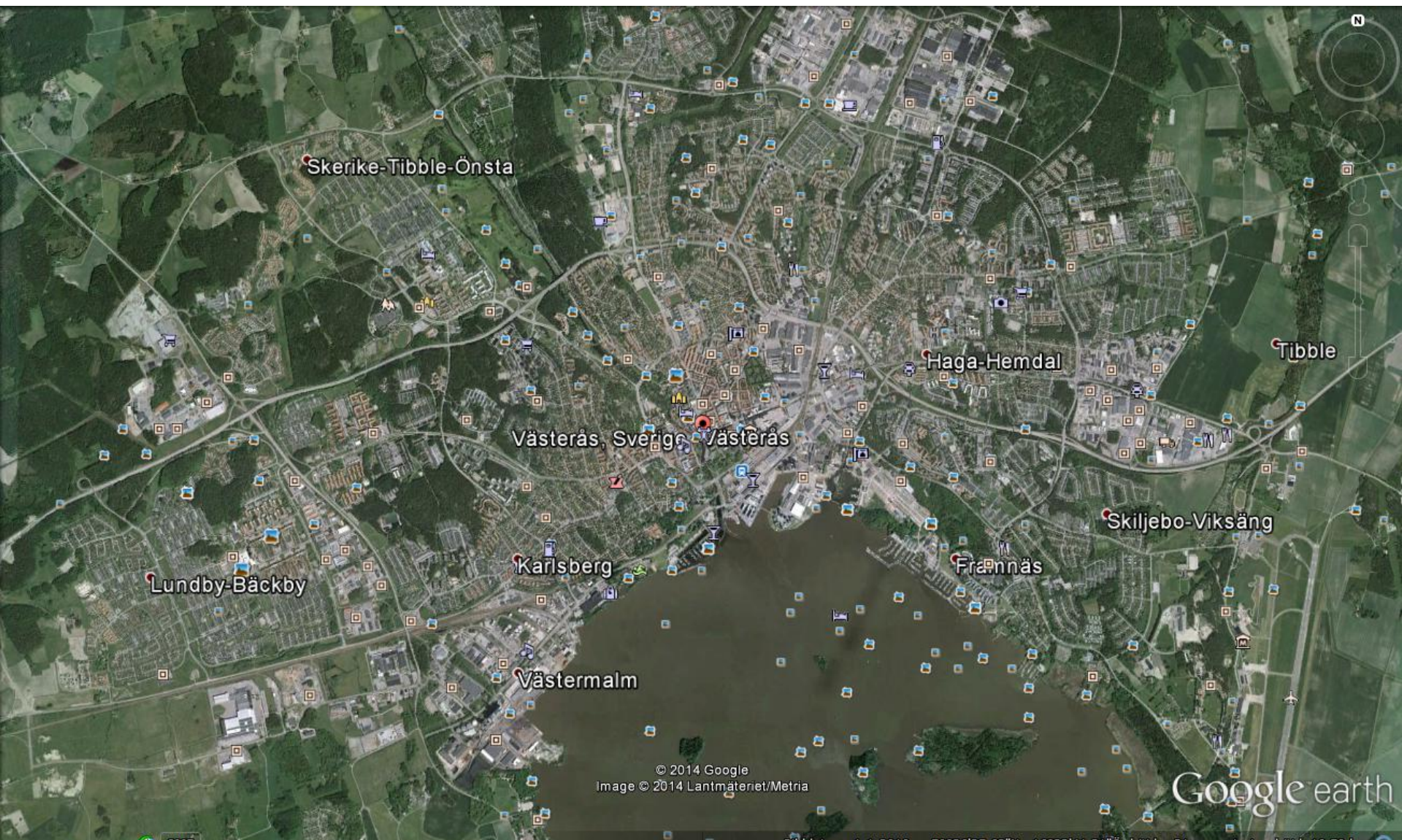
- “The Agricultural Park is located in the Llobregat Delta, 10 minutes west of Barcelona in Spain. The region has been the main supplier of fresh produce to Barcelona for many centuries. The park was founded in 1998 by a diverse group of organisations seeking to ensure the continuity of sustainable agriculture on Barcelona’s urban fringe in the face of increasing urban pressure.”

Stuttgart

Västerås, $\frac{1}{4}$ av Stuttgartarts befolkning

Var ligger Ängelholms centrum?

Väla evakuerades efter översvämning

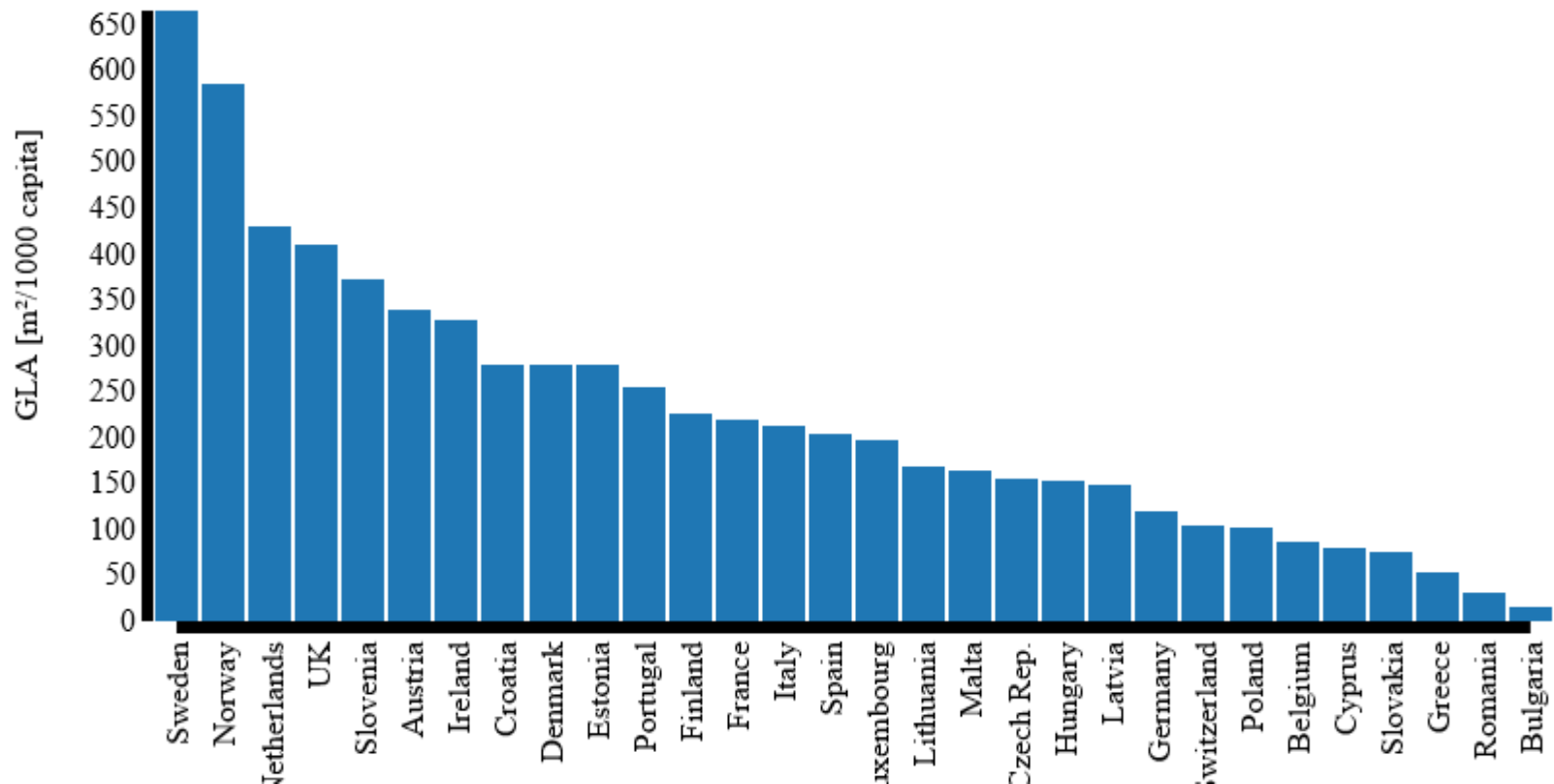
Regnvatten forsade upp ur brunnar inne i Väla köpcentrums butiker under eftermiddagen och köpcentrumet evakuerades på både besökare och personal. Dessutom skapade regnet stora översvämningar i Ödåkra.

Av: Fredrik Lassen

Galleri: 10 bilder

Shopping center GLA per 1000 capita

<http://eeg.tuwien.ac.at/commonenergy/gla-per-capita-shopping-center>

Några markhushållningsaspekter:

- **Takten med vilken vi bygger sönder våra jordbruksmarker ökar globalt sett, oavsett var på täthetsskalan länderna befinner sig idag.**
- **Mellan 2000 och 2006 förlorade vi i Europa i genomsnitt 252 ha odlingsbar jord per dag (hårdgjord yta, permanent täckt av ogenomträngligt material).**

(EC COM/2012/046 final + EC SWD(2012) 101 final)

Några markhushållningsaspekter:

- **Förlusten av en hektar odlingsbar mark i Europa skulle behöva kompenseras genom att tio gånger mer mark tas i bruk på annan plats i världen.**
- **Andelen jordbruksmark ökar också, globalt sett, eftersom vi hugger ner regnskog i andra änden.**
- **Alternativa strategier saknas, även i 'krympande' länder/städer - all planering fortfarande inriktad på exploatering och tillväxt**

PM: Väsentligt samhällsintresse?

Hanteringen av jordbruksmarken i den kommunala fysiska planeringen (Jordbruksverket 2013)

- **Kommunerna följer sällan lagen vid exploatering av jordbruksmark**
- Idag exploateras ungefär 700 hektar jordbruksmark om året för att bygga småhus, flerbostadshus eller för företagsetableringar. En utvärdering av hur kommunerna tillämpar lagstiftningen visar att jordbruksmark ofta exploateras utan de avvägningar och beslutsunderlag som lagen kräver.

Kommunernas syn på jordbruksmarken

1. Vägar
2. Bostadsbebyggelse
3. Gång- och cykelvägar
4. Friluftsliv och rekreation
5. Parker och grönområden
6. Industri- eller företagsetableringar
7. Sammanhållen bebyggelse
8. Kommunens attraktionskraft
9. Järnvägar
10. Naturreservat och Natura 2000-områden
11. Handelsetableringar
12. Jordbrukslandskapets kulturmiljövärde
13. Jordbrukslandskapets naturvärden
14. Kulturhistoriska miljöer och fornlämningar
15. Arenor och sportanläggningar
16. Logistikcentraler
17. Vindkraftsetableringar
18. Jbr-markens värde för framtida försörjning
19. Skogsbrukets ekonomiska värde
20. Sammanhållna jordbruksfastigheter
21. Jordbrukets ekonomiska värde

**HUR STORA
MÖJLIGHETER HAR
NI ATT BEDÖMA
FÖLJANDE VÄRDEN
FÖR KOMMUNEN?**

**Enligt 3 kap. 4 § MB får
BRUKNINGSVÄRD JORDBRUKSMARK
tas i anspråk för bebyggelse endast
om det behövs för att tillgodose
VÄSENTLIGA SAMHÄLLSINTRESSEN
och detta behov inte kan tillgodoses
på ett från allmän synpunkt
tillfredsställande sätt genom att
annan mark tas i anspråk.**

BRUKNINGSVÄRD JORDBRUKSMARK?

VÄSENTLIGT SAMHÄLLSINTRESSE?

- **Kommunen meddelar positivt förhandsbesked för nybyggnad av ett 393 kvadratmeter stort enbostadshus, trots avvikelser från Översiktsplanen.**
- **Beslutet överklagas av en granne och Länsstyrelsen i Skåne län bifaller överklagandet bl.a. med hänvisning till MB 3:4 och upphäver beslutet.**
- **Den bostadssökande överklagar i sin tur till Mark- och miljödomstolen.**
- **Som sakkunniga för att fastslå att det rör sig om mark som inte är lämplig för rationellt jordbruk anlitas två fastighetsmäklare.**

- **Mark- och miljödomstolen upphäver länsstyrelsens beslut.**
- **Granne överklagar MMD:s beslut. Prövningstillstånd till Mark- och miljööverdomstolen beviljas, bl.a. efter att synpunkter inhämtats från SLU och Jordbruksverket.**
- **MÖD finner att marken utgör sådan brukningsvärd jordbruksmark som avses i 3 kap. 4 § MB. MMD:s dom upphävs därför och länsstyrelsens beslut fastställs. Beslutet kan inte överklagas. Prejudikat!**

Översiktsplan Lund 2010:

Hushållning med mark:

God hushållning med mark innebär att kommunen inte tar mer mark än nödvändigt i anspråk för att bygga ut staden och tätorterna. **Det är också viktigt att spara på den bördigaste åkermarken** (jordbruksklass 8 - 10+). Den finns främst runt staden Lund. Strategin att förtäta den redan byggda miljön och bygga tätare på den goda jorden runt staden Lund gäller i högre grad för ÖP 2010.

Översiktsplan Lund 2010:

Markåtgång fördelat på åkermarksklass

(Områden inom befintlig tätort är ej medräknade)

Åkermarksklass	Utbyggnadsomr (ha)	Utredningsomr (ha)	Verksamheter (ha)	Särskilda anlägggn (ha)
10	314	36	108	126
9	298	37	29	-
8	79	23	10	-
7	67	7	-	-
6	88	111	44	-
5	117	3	19	-
4	75	6	65	-
Totalt	1038	223	275	126

Översiktsplan Lund 2010:

Konsekvensbedömning:

Det är oundvikligt att åkermark tas i anspråk när kommunens befolkning ska växa kraftigt. I nollalternativet tas mycket mindre mark i anspråk än i ÖP 2010. Mer förtätning och tät byggnation gör dock att ÖP 2010 utnyttjar marken effektivare än nollalternativet. ÖP 2010 tar 46-57 % mer mark i anspråk än nollalternativet men innehåller 67-87 % fler bostäder liksom mark för ESS, verksamheter och grönstruktur. ÖP 2010 bedöms som **något** positiv, medan nollalternativet bedöms vara **måttligt** positiv för hushållningen av mark.

Varför?

- "... nuvarande lagstiftning [är] baserad på exploatering på jungfrulig mark \\ I förtätningsprojekt där befintlig infrastruktur i stor utsträckning utnyttjas saknas lagbaserade modeller för hur kostnadsfördelningen ska ske..." (Malmö kommun, Dialog-PM om Förtätning)
- Svag lagstiftning kring jordbruksmark – jordbruk utgör inget kommunalt intresse och kommunernas översiktsplaner behandlar sällan Miljöbalkens 3 kap 4 §
- Kommunerna räknar inte på samhällsekonomiska konsekvenser av olika utbyggnadsscenarier

Verksamhetsområden

– måste de se ut så här?

Hong Kong Science Park

Gränbystaden, Uppsala

Kommentarer:

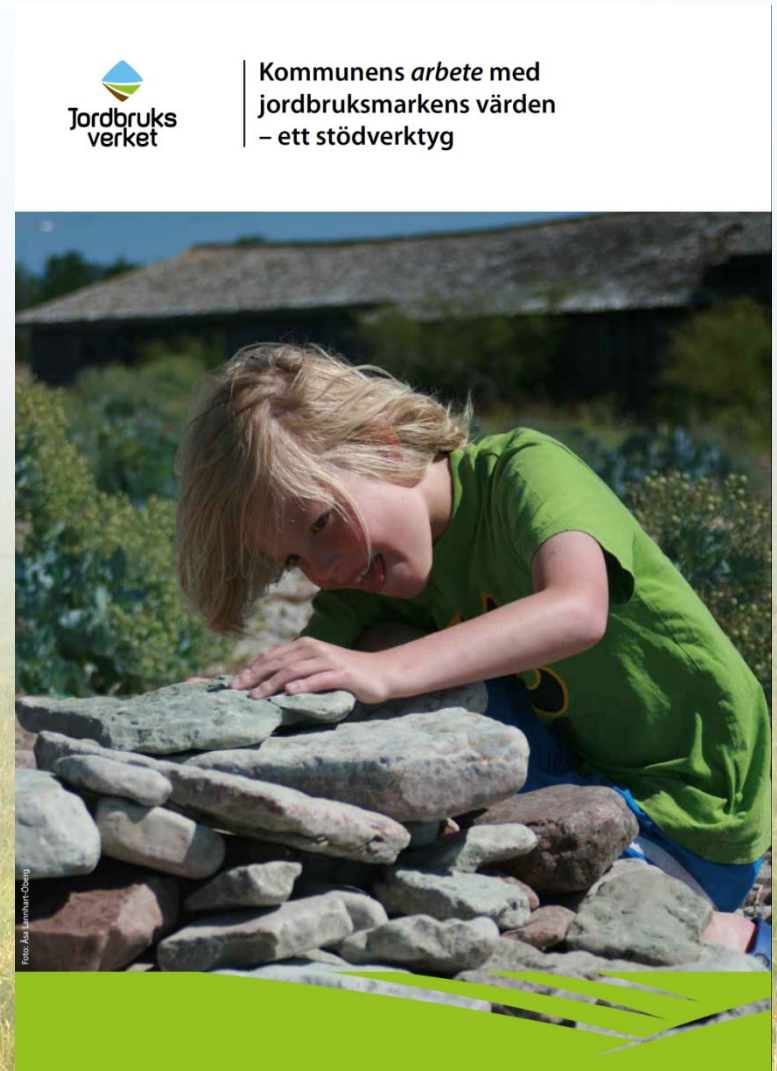
- Regional, juridiskt bindande, planering behövs. Nuvarande konkurrenssituation mellan kommuner är vare sig produktiv eller hållbar. Kommunpolitikerna har inte tagit sitt planeringsansvar, och därför påminner översiktsplanerna nuförtiden mer om reklamblad än strategiska instrument.

Kommentarer:

- I landet med mest bebyggd yta per person, så bör det inte vara ett problem att se den redan bebyggda marken som främsta resurs vid exploatering. Bygg inte sönder vår viktigaste resurs inför framtiden – jordbruksmarken!

Att göra:

- Lobba för skarpare lagstiftning, planeringsverktyg mm.
- Identifiera förtätningsmöjligheter
- Överklaga alla plan-ärenden som t.ex. inte behandlar alternativa lokaliseringar!

A close-up, slightly blurred photograph of a vast field of bright yellow mustard flowers. The flowers are in various stages of bloom, with some showing their four-petaled structure. Green stems and leaves are visible between the flowers. The word "Tack!" is printed in a large, bold, black sans-serif font, centered horizontally and vertically over the image.

Tack!